

Umělé oplození – ano či ne?

Někdo by mohl prohlásit, že se svět zbláznil a měl by dozajista pravdu. Už neplatí to, co jsme po staletí brali jako naprostou samozřejmost. Manželství již není jenom a výhradně vztah mezi mužem a ženou, s pohlavní identitou se nerodíme, ale volíme si ji¹, pokud chceme, tak můžeme změnit jak svoje primární pohlavní znaky, tak i svoji pohlavní identitu (transgenderismus). Nikoho už ani nepřekvapí, když čteme o tom, jak bývalý vojín americké armády Bradley Manning, jenž proslul tím, že vyradil tajné a citlivé informace serveru WikiLeaks, opouští věznici nikoliv jako muž ale jako žena Chelsea Manning.

Jako křesťané stojíme před mnoha etickými výzvami, o kterých se našim předkům ani nezdálo, ale jsou reálné a je potřeba k nim přistoupit s plnou odpovědností, protože svět, ve kterém žijeme, je bere naprosto vážně. Mezi takovéto výzvy patří i metoda umělého oplozování (IVF, in vitro fertilizace – „oplozování ve zkumavce“).

CO SE PŘI IVF DĚJE

Metoda IVF má za cíl pomoci neplodným párům mít vlastní biologické dítě. Na tom by asi nebylo nic špatného, pokud by tato metoda s sebou nepřinášela i řadu etických výzev.

Při procesu IVF dochází k 1) hormonální stimulaci vaječnicků, 2) odběru vajíček, 3) oplodnění in vitro vajíček a vzniku nového lidského jedince, 4) kultivaci embrya, 5) kontrole, zda embryo splňuje stanovené kvalitativní požadavky, 6) přenosu embrya či embryí do dělohy či vejcovodu, 7) zničení embryí posouzených jako nežádoucí a 8) zamrazení ostatních embryí, zatím nepotřebných.

Už samotná hormonální stimulace, která má za cíl naráz vyprodukovat větší množství ženských vajíček pro účely většího počtu vzniklých lidských embryí, je pro ženu velice bolestivá a neprospívá jí. Hormonální zatížení může vést i k trvalým, doživotním následkům poškození hormonálního vyvážení.²

Problematickou součástí celé procedury je také způsob dodání mužských pohlavních buněk, spermií, k čemuž dochází masturbací do kelímku i za pomoci pornografického materiálu.

K oplodnění vajíčka in vitro (ve zkumavce) může dojít buď vystavením vajíčka působení určitého množství selektovaných spermií (oproti množství spermií v ejakulátu mužského semene se jedná o množství zhruba 0,1% a méně)³ anebo metodou ICSI (intracytoplasmatické injekce spermatu), tedy že jedna konkrétní spermie je vstříknuta přímo do vajíčka. Touto metodou se v ČR provádí asi 50-60% všech umělých oplození a „hlavní nebezpečí uvedené metody spočívá v tom, že obchází přirozený výběr spermií a zvyšuje pravděpodobnost fertilizace abnormální spermií. Některé studie naznačují biologická, ale i psychologická rizika pro další vývoj takto počatých dětí“.⁴

V obou případech dochází k omezení přirozeného výběru té nejrychlejší, nejschopnější spermie, aby splynula s vajíčkem. Toto je Bohem daný řád a jeho omezením hrubě zasahujeme do procesu vzniku lidského života. Je to taková hra na pána boha, kdy člověk (stvoření) svým rozhodnutím určuje, jaké spermie oplodní vajíčko a jaké nikoliv.

Ke kontrole, zda embryo splňuje stanovené kvalitativní požadavky, dochází při tzv. preimplantační diagnostice, což je metoda genetické kontroly embrya ve fázi před samotným umístěním do dělohy ženy. Už samotný fakt, že dochází ke genetické kontrole stavu lidského jedince, by mělo po právu být označeno za věc naprosto nedůstojnou a

¹ dítě v Kanadě narozené v listopadu 2016 obdrželo zdravotní průkaz bez určení pohlaví (v kolonce pohlaví je uvedeno N jako neznámé). Canadian Baby Issued Gender-Free Health Card; Franklin Graham Calls It 'Nonsense'; <http://www.christianpost.com/news/canadian-baby-issued-gender-free-health-card-franklin-graham-calls-it-nonsense-190919/>

² Doc. Petr Hach, přednosta Ústavu pro histologii a embryologii I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy; Embryolog: Při umělém oplodnění se v podstatě likvidují lidské bytosti; http://ona.idnes.cz/embryolog-pri-umelem-oplodneni-se-v-podstate-likviduji-lidske-bytosti-1mm-/deti.aspx?c=A090115_140209_tehotenstvi_bad

³ Na jedno vajíčko se použije asi 100 tisíc spermií (<http://www.zenska-neplodnost.cz/ivf-in-vitro-fertilizace>). Přičemž v jednom ejakulátu mužského semene je cca 100 až 300 mil. spermií (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Ejakul%C3%A1t>). To činí přibližně jenom 0,03 až 0,1% všech spermií použitých na oplodnění jednoho vajíčka.

⁴ studie Psychický vývoj dětí raného věku narozených po mimotělním oplodnění metodou intracytoplasmatické injekce spermatu (ICSI); <http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/sobotkovad%20a%20kol.pdf>, str. 1-2

nepřijatelnou a v rozporu se skutečnými lidskými právy. Nastává tak situace, kdy člověk rozhoduje o právu na život jiného lidského jedince, a to vše na základě lidmi stanovených měřítek. Takováto snaha o vytvoření co nejlepšího genetického fondu člověka se nazývá eugenika a velmi neslavně proslula díky ideologii nacistického Německa a snahy o vytvoření té jediné správné lidské rasy.

Další problematickou částí tohoto genetického testování je i samotný způsob jeho provádění. Jak uvádí docent Hach, bývalý přednosta Ústavu pro histologii a embryologii I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy: „Vezme se jedna nebo dvě buňky nového embrya a podrobí se genetickému zkoumání. Tím, že se ale oddělí jedna nebo dvě buňky, vytvoříte v podstatě nové jednovaječné dvojče, které by za normálních podmínek bylo zdravým dítětem. Toto nové embryo je ale předem vytvořeno s předpokladem, že se prozkoumá a bude zahubené. Vyrobit se embryo, v podstatě lidská bytost, jen na zkoušku.“⁵

Jestliže je lidská společnost technologicky schopná zasahovat do procesu vzniku lidského života, musí si také uvědomit, že jsou zde určitá zásadní omezení daná Božím řádem. Jedno z Božích přikázání zní: Nezavraždíš. Dochází-li zde k vytváření lidského života a zároveň k jeho likvidaci, tak se jako společnost (civilizace) dostáváme do střetu se samotným Bohem. Úcta k lidskému životu ve všech jeho stádiích není nějaký prázdný pojem, ale Bohem dané ustanovení, na kterém stojí veškeré mezilidské vztahy. Člověk byl stvořen jako obraz Boží a to mu dává nezczizitelné právo na lidskou důstojnost. Toto je nenahraditelný biblický přístup, který západní civilizaci přivedl na vrchol v porovnání s ostatními civilizacemi.

Možná někdo namítne, že i Bible hovoří o vzniku lidského života až v lůně matky a tudíž to, co se děje ve stavu před umístěním do dělohy je morálně irelevantní. Takovýto argument však musíme odmítnout hned z několika důvodů. Jednak si nelze vybírat, co z Božího řádu vzniku lidského života se nám hodí a co nikoliv. Platí-li Boží řád pohlavního styku mezi mužem a ženou a početím v děloze ženy, tak to platí jako celek. Takovéto nepřirozené dělení na stav lidského embrya před a po umístění do dělohy jenom otevírá dveře genetickému testování, výzkumu na embryích a v důsledku to povede ke snížení hodnoty lidského života. Nelze se pak divit, že „eugenické“ smýšlení bude ve společnosti narůstat např. formou objednávek na uměle zplozené děti s blond vlasy, modrýma očima, hudebními či jinými vlohy atd. Vytváření takovéto „dokonalé“ rasy už zde však bylo a víme, k čemu to vedlo.

Ve věci přenosu embrya do dělohy je v ČR u žen nad 40 let úspěšnost zahájení těhotenství po jednom cyklu IVF jen 17,4% a zároveň úspěšnost donošení je pouze 49,2% (tzn. zhruba 8,5% všech implantovaných embryí do dělohy ženy je donošeno, tedy ze sta implantovaných embryí se porodu dožije pouze osm lidských jedinců)⁶.

Samotnou kapitolou IVF je i způsob uchovávání nadbytečných lidských embryí. Jedná se o jejich zmrazování čili kryokonzervaci, kdy je embryo během 1 sekundy vystaveno teplotě -196°C.⁷ Přibližně 50% embryí proces zmražení nepřežije, nemluvě o poškození těch, která tento drastický počin přežijí.⁸

Takto popisuje způsob zmrazování embryí Fakultní nemocnice Brno, Centrum asistované reprodukce:

Jak dlouho skladujeme zmražená embrya?

Nedojde-li k otěhotnění v cyklu, ve kterém byla embrya zmražena, jsou tato skladována 12 měsíců ode dne zmražení. Při dosažení těhotenství ukončeného porodem, je délka skladování embryí prodloužena na 24 měsíců. Po uplynutí této doby je skladování zmražených embryí ukončeno.

⁵ Doc. Petr Hach, přednosta Ústavu pro histologii a embryologii I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy; Embryolog: Při umělém oplodnění se v podstatě likvidují lidské bytosti; http://ona.idnes.cz/embryolog-pri-umelem-oplodneni-se-v-podstate-likviduji-lidske-bytosti-1mm-/deti.aspx?c=A090115_140209_tehotenstvi_bad

⁶ Asistovaná reprodukce – obchod až na prvním místě; http://hnutiprozivot.cz/nahledy.php?a=obeznic-2016_04#lg=1&slide=4, str. 9

⁷ Dělal jsem asistovanou reprodukci; https://hnutiprozivot.cz/nahledy.php?a=obeznic-2016_04#lg=1&slide=3, str. 7

⁸ Srdce bolí i to, co oči nevidí; https://hnutiprozivot.cz/nahledy.php?a=obeznic-2016_04#lg=1&slide=8, str. 16

Prodloužit skladování embryí lze jen na základě písemné žádosti obou partnerů. Doplatek za prodloužení délky skladování (130,- Kč/ měsíc) se hradí předem.

Skladování zmražených embryí lze předčasně ukončit na základě písemné žádosti obou partnerů.⁹

TEOLOGICKÝ POHLED

Bůh je Stvořitel a to má i praktický dopad pro naše životy. Když Bůh stvořil šestý den člověka jako vrchol svého stvořiteckého díla, tak mu dal obrovskou důstojnost tím, že jej učinil svým obrazem. Jakýkoliv pohled na svět ovlivněný biblickým učením v sobě musí také zahrnovat 1) respekt vůči Stvořiteli a 2) úctu k lidskému životu.

Jako věřící lidé projevujeme respekt (bázeň) vůči našemu Stvořiteli především tím, že se řídíme jeho řády, pravidly a přikázáními. Je to On, kdo nám říká, co je a co není správné a jsme to my, kdo to přijímáme a řídíme se tím. Pokud se jako církve Ježíše Krista vydáme cestou „volného“ výkladu Božích zákonů, tak se vydáváme cestou, kterou už před námi šli mnozí. Boží starozákonní lid, když se vydal cestou vlastních pravidel a norem, což lze také nazvat jako svévole, tak to s nimi nikdy nedopadlo dobře. Bůh svůj lid miluje a to dokonce žárlivě. Nikomu jinému ho nedá. Nebudeme-li se však dobrovolně držet jeho úzké cesty, tak si nás k sobě přivede prostředky, které budou bolet. Respekt vůči Bohu a úcta k lidskému životu tvoří nedílnou součást naší víry.

STROM SE POZNÁ PO OVOCI

Byť se cíle IVF můžou jevit jako bohulibé, tak způsoby jejich samotného provádění jsou z morálního hlediska těžko obhajitelné. Je evidentní, že Bůh Bible, je Bohem, který vyslýchá modlitby za uzdravení a uzdravuje a být lékařem, který pomáhá druhým lidem v jejich fyzickém utrpení, je dar. Člověk se však musí zamyslet nad tím, kam takováto pomoc při řešení neplodnosti vede. Důležitý biblický princip hovoří o tom, že strom se pozná po ovoci. Jaké jsou tedy důsledky umělého oplozování?

Lze si nárokovat právo na dítě? Existuje něco takového jako právo na lidské zdraví, štěstí, spokojenost apod.? Podle docenta Hacha takové právo neexistuje: „*Myslím, že není rozumné chovat se tak, že existuje nějaký nárok na to, mít děti. Stejně jako není nárok na zdravý nebo dlouhý život, neexistuje v tomto kontextu nárok na vlastní dítě.*“¹⁰

Zakladatelka a ředitelka Center for Bioethics and Culture Network, Jennifer Lahl, k tomu uvádí: „*Bible nikde neříká, že na děti máme nějaké právo, že si je můžeme nárokovat.*“ a dále doplňuje: „*jakmile vstoupíme do laboratoře, tak děti vyrábíme. Děti tak nejsou zplozeny, ale vyrobeny.*“¹¹

Obor umělého oplozování také otevřel dveře pro velmi lukrativní byznys, a to tzv. dělohy na pronájem, tedy odnošení dítěte dárci vajíčka, spermie, případně embrya. V České republice se může jednat řádově o statisícové položky jako finanční odměna za jedno odnošení. V zemích jako USA se jedná o částky výrazně vyšší, což vedlo k rozšíření trhu např. do Indie.¹² Při popisu rodiče-dárce vajíčka či spermie se používají termíny jako objednavatel.¹³

Je to opravdu věc fikce, že se jednou budou vyrábět lidé na objednávku a bude se s nimi obchodovat? Nepřišlo by náhodou lidem před 50 lety jako fikce vytvoření člověka ze zkumavky?

V neposlední řadě je také potřeba zmínit zdravotní dopady na novorozence po IVF: „*ze záznamů Ústavu zdravotnických informací a statistiky vyplývá, že novorozenci se zdravotními problémy a novorozenci zemřelí do*

⁹ <http://www.ivfbrno.cz/embryologicke-metody/t1046>

¹⁰ Doc. Petr Hach, přednosta Ústavu pro histologii a embryologii I. lékařské fakulty Univerzity Karlovy; Embryolog: Při umělém oplodnění se v podstatě likvidují lidské bytosti; http://ona.idnes.cz/embryolog-pri-umelem-oplodneni-se-v-podstate-likviduji-lidske-bytosti-1mm-/deti.aspx?c=A090115_140209_tehotenstvi_bad

¹¹ Exploitation of Women in Surrogacy Arrangements Exposed in New Documentary Film;

<http://www.christianpost.com/news/horrors-women-exploited-commercial-surrogacy-arrangements-exposed-new-film-187717/>

¹² Christian Bioethicist Denounces Outsourcing Wombs to India; <http://www.christianpost.com/news/christian-bioethicist-denounces-outsourcing-wombs-to-india-25667/>

¹³ filmový dokument Duši neprodám; <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10656265220-dusi-neprodam/>

sedmého dne se po IVF ve srovnání s přirozeným početím rodí čtyřikrát častěji.“¹⁴ Ze studie vědců Univerzitého kardiovaskulárního centra v Bernu vyplývá, že jimi zkoumané děti narozené po asistované reprodukci měly „generalizovanou cévní dysfunkci“, která může vést k vyššímu riziku srdečního záchvatu a mrtvice v dospělosti.¹⁵

Studie belgických vědců uveřejněná v časopise Human Reproduction (prosinec 2016) poukazuje na spojitost mezi neplodností otců a neplodností jejich synů při použití ICSI metody, kdy tito mladí mužové ve věku 18 – 22 let měli výrazně nižší hodnoty množství a kvality spermií oproti přirozeně počatým vrstevníkům.¹⁶

Studie pod vedením Daniely Sobotkové z Ústavu pro péči o matku a dítě dospěla k pozorování, že *ICSI děti mají průměrný psychomotorický vývojový index významně nižší oproti populační normě, i když jeho hodnota ještě spadá do pásma normálního vývoje.*¹⁷

ZÁVĚR

Je jasné, že manželský pár toužící po vlastním dítěti, prochází bolestí a trápením, když se nedaří dítě počnout. Nemělo by nás to však opravňovat k používání takových způsobů řešení, které nerespektují Boží stvořitelskou autoritu a úctu k lidskému životu. Nesení kříže bude mít pro každého z nás jinou podobu, ale pohledme na Krista, který sám trpěl, nevinný za vinné a dokonce neotevřel ani ústa, když mu spílali (Iz. 53:7, *Byl zdrcen, ale pokořil se a neotevřel ústa: jako beránek vedený na porážku a jako ovce před stříhači byl němý, ústa neotevřel.*). Umění snášet utrpení je známkou duchovní zralosti.

Řešení manželské neplodnosti může mít různá východiska. 1) Může to být výzva k modlitebnímu zápasu a vyhlížení zázraku. Na starozákonních příbězích vidíme, že Hospodin otevíral neplodná lůna. 2) Může to být výzva hledat lékařská řešení, jak odstranit anebo ovlivnit příčiny neplodnosti (např. chirurgická léčba neprůchodnosti vejcovodů, odstranění příčin anovulace apod.). 3) Může to být Boží cesta, která povede např. k projevům Boží lásky formou adopce nebo duchovního rodičovství. A jak píše Christopher Ash, *„byť bude nějaké manželství bezdětné, tak je to stále právoplatné manželství povoláné vášnivě milovat Boha a horlivě mu sloužit a vylévat Kristovu lásku na lidi ve svém okolí.“*¹⁸

V otázce umělého oplozování nepanuje mezi křesťany úplná shoda. Budeme-li však k této problematice přistupovat prizmatem vnímání potřeby dodržování Božího stvořitelského řádu a úcty k lidskému životu ve všech jeho stádiích, tak naše jednota bude růst.

Na závěr odcituji dvě současné významné křesťanské postavy. Předchozí papež Benedikt XVI. potvrdil odmítavý postoj katolické církve ke všem formám umělého oplozování: *„Lidská a křesťanská důstojnost plození nespočívá ve „výrobku“, ale ve spojení s pohlavním stykem, jakožto vyjádřením manželské lásky, jejich jednoty, která není jen biologická, ale i duchovní.“*¹⁹ Ve stejném smyslu se vyjádřil i přední americký evangelikální teolog, Albert Mohler, Jr.: *„Musíme odmítat popírání lidské důstojnosti nenarozeným a často zapomenutým zmrzlým embryím. Musíme odmítat*

¹⁴ Matýsek je zamrazený - Informační oběžník 4/2016; <https://hnutiprozivot.cz/zpravy/2598-matysek-je-zamrazeny-informacni-obeznik-4-2016&uid=6812>

¹⁵ Vyšší riziko kardiovaskulárních onemocnění u dětí počatých po asistované reprodukci; <http://hnutiprozivot.cz/zpravy/2720-vyssi-riziko-kardiovaskularnich-onemocneni-u-deti-pocaty-ch-po-asistovane-reprodukci&uid=6812&k=20180509>

¹⁶ Děti ze zkumavky? Vědci mají důkaz, že synové dědí neplodnost svých otců; http://zpravy.idnes.cz/deti-ze-zkumavky-icsi-dedicnost-neplodnost-chlapci-fxo-/domaci.aspx?c=A161011_170004_domaci_ale#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=zpravodaj&utm_content=main

¹⁷ studie Psychický vývoj dětí raného věku narozených po mimotělním oplodnění metodou intracytoplasmatické injekce spermatu (ICSI); <http://cmps.ecn.cz/pd/2006/texty/pdf/sobotkovad%20a%20kol.pdf>, str. 4

¹⁸ parafrázováno, Loving God with or without Children; https://www.crossway.org/articles/loving-god-with-or-without-children/?utm_source=Crossway+Marketing&utm_campaign=a47798d36b-20160830_General_Newsletter&utm_medium=email&utm_term=0_0275bcaa4b-a47798d36b-283526693

¹⁹ Artificial Procreation 'Wrong,' Children Aren't Products, Pope Says; <http://www.christianpost.com/news/artificial-procreation-wrong-children-arent-products-pope-says-70411/>

používání těchto technologií těmi, kteří by chtěli rozvrátit rodinu, manželskou smlouvu a Stvořitelův dar pohlavní jednoty a plození. Musíme odmítnout, že to, co je technologicky možné, je automaticky i morálně akceptovatelné. Musíme přijímat naše limity jakožto stvořených bytostí a důvěřovat našemu milostivému Stvořiteli jako Pánu života, který dal tato omezení pro naše dobro.“²⁰

9. května 2018

Ondřej Grabmyler

člen CB Kladno

absolvent ETS Praha a BA programu na HTC Skotsko

²⁰ Christian Morality and Test Tube Babies, Part Two; <http://www.christianpost.com/news/christian-morality-and-test-tube-babies-part-two-6455/>